Čatloš Ferdinand (1895-1972) :)

Narodil sa 17. októbra 1895 v Liptovskom Svätom Petri, v rodine murára – staviteľa Michala Čatloša a jeho ženy Márie, rodenej Madulovej, ako najstarší z desiatich súrodencov. Po ukončení štvorročnej meštianskej školy v Liptovskom Sv. Mikuláši začal študovať vo Vyššej obchodnej škole v Kežmarku. V tomto mestečku sa už ako stredoškolský študent angažoval v slovenskom národnom hnutí, bol členom slovenského samovzdelávacieho spolku „Mor ho!“. Za národnú činnosť zo štúdií pred maturitou vylúčili. Tie sa mu napokon podarilo dokončiť v Dolnom Kubíne.

Legionár

Ako úradník musel po vypuknutí Prvej svetovej vojny narukovať do rakúsko-uhorskej armády, s určením do 67. pešieho pluku v Prešove. Tam aj absolvoval dvojmesačný dôstojnícky kurz. V hodnosti kadeta – ašpiranta odišiel v máji 1915 s jednotkou na východný front, kde 15. septembra pri Tarnopole dobrovoľne prešiel do ruského zajatia. Patril k aktivistom slovenského hnutia v zajateckých táboroch a k propagátorom myšlienky spoločného štátu Čechov a Slovákov. V júni 1917 vstúpil v hodnosti práporčíka do čs. légií v Rusku. V ich rámci zastával postupne viaceré veliteľské funkcie. Zúčastnil sa bojov proti nemeckej armáde pri Bachmači. V rámci čs. légií sa vrátil ako kapitán dňa 12. septembra 1920 z Ruska do vlasti. Bol poverený dočasným velením 12. čs. streleckého pluku v Komárne. V októbri 1920 odišiel na repatriačnú dovolenku a v novembri demobilizoval.

V apríli 1921 Čatloš aktivoval v čs. brannej moci a slúžil ako zástupca veliteľa roty pešieho pluku 14 v Košiciach. V rokoch 1925-1926 bol odvelený do 2. spravodajského odd. Hlavného štábu v Prahe, 1926-1927 pôsobil ako pobočník čs. vojenského atašé v Budapešti. V roku 1928 uzavrel ako major v Bratislave sobáš s Elenou, rod. Strakovou[1]. V tom čase bol frekventantom Vysokej školy válečnej v Prahe, ktorú skončil v roku 1930. V rokoch 1931-1934 zastával postupne štábne funkcie prednostu 2. spravodajského oddelenia, následne 3. operačného oddelenia a napokon náčelníka štábu 2.horskej brigády v Spišskej Novej Vsi, kde bol povýšený na podplukovníka gšt. čs. armády. V rokoch 1935-1938 bol náčelníkom štábu 8. divízie v Hraniciach na Morave. Po všeobecnej mobilizácii v roku 1938 pôsobil Čatloš vo funkcii náčelníka štábu Hraničnej oblasti 37 Florián, s operačným priestorom Horní Benešov – Jablunkov. Od októbra 1938 bol určený za prednostu Vojenskej kabinentnej kancelárie pri autonómnej vláde Slovenskej krajiny. V tejto funkcii predložil viacero úvah o výstavbe národného vojska na Slovensku.

Minister obrany

Vznik Slovenského štátu 14. marca 1939 si, popri iných základných potrebách svojej existencie, vyžiadal sformovanie vlastnej armády. Začiatky jej budovania prebiehali v zložitých podmienkach. Funkcie ministra národnej obrany a súčasne hlavného vojenského veliteľa v Tisovej vláde ľudáckeho stredu sa ujal práve Ferdinand Čatloš, napriek tomu, že niektorí radikáli na tomto poste už videli ľudáckeho „vojenského experta“ Štefana Haššíka. Jozef Tiso vsadil na vojenské a osobné kvality ambiciózneho Čatloša, ktorý za 20 rokov vojenskej služby v čs. armáde mal len 3 hodnostné stupne. Ten však vo veľmi krátkom čase, ako divízny generál[2], dokázal s málopočetným vyšším veliteľským zborom postaviť vojenské jednotky a zorganizovať slovenskú armádu.

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania

**Minister národnej obrany generál Ferdinand Čatloš na návšteve v Ľvove v roku 1941.
Víta ho generálny guvernér okupovaného Poľska Hans Frank**

Generál Čatloš už od konca roka 1942 začalo očisťovať najvyššie zložky slovenskej armády od pronemecky zmýšľajúcich dôstojníkov. Na jeseň 1943 vydal rozkaz na odvoz vojenského materiálu z Ruska na Slovensko. Napokon prestal Čatloš podporovať poľné ťaženie proti Sovietskemu zväzu (ZSSR) do takej miery, že ho nemecký generál pri slovenskom MNO F. Schlieper obvinil zo sabotáže slovenských vojsk v Rusku. Začiatkom roku 1944 vypracoval spolu s generálom Augustínom Malárom plán na vojenský prevrat na Slovensku, známy ako Čatlošovo memorandum. Pod zámienkou príprav opevňovacích prác bola posiňovaná najlepšie vyzbrojená „Malárová“ Východoslovenská armáda (1. a 2.pešia divízia), ktorá mala podľa tohto plánu otvoriť sovietskym vojskám karpatské priesmyky. V pláne sa ďalej počítalo s tým, že Zápoľná armáda na Slovensku uskutoční štátny prevrat a nastolí do slobodných volieb vojenskú diktatúru. 2. technická divízia mala po stiahnutí z Talianska obsadiť Žitný ostrov. Čatloš sa usiloval nadviazať spojenie so sovietskymi vojenskými orgánmi i domácim odbojom. Dňa 4. augusta 1944 odovzdal memorandum do ZSSR vlastným lietadlom, ktoré poskytol delegácii SNR. Podplukovník Mikuláš Ferjenčík sa však s generálom Heliodorom Píkom stretol až 2. septembra 1944, keď už bolo Povstanie v plnom prúde.

Generál Ferdinand Čatloš vyznamenáva budúceho hrdinu ZSSR Jána Nálepku

Čestný väzeň

Dňa 29. augusta 1944 bol generál Čatloš zadržaný a daný do „čestnej väzby“ v paláci prezidenta Jozefa Tisa v Bratislave. Ešte skôr ako vystúpil pplk. gšt. Ján Golian v banskobystrickom rozhlase s výzvou na branný odpor proti okupantom, oznámil generál Čatloš vo svojom prejave[3] v bratislavskom rozhlase príchod nemeckých okupačných vojsk na Slovensko a vyzval slovenskú armádu, aby nekládla odpor. 4 dni po vypuknutí SNP, presne 2. septembra, sa mu podarilo ujsť z prezidentského paláca do Banskej Bystrice, kde sa dal k dispozícii povstalcom. Jeho služby však boli odmietnuté. Napokon bol zaistený a 13. septembra 1944 dopravený do ZSSR. Tam bol internovaný až do začiatku januára 1947, keď ho eskortovali do Československa. V polovici decembra 1947 ho Národný súd v Bratislave odsúdil na 5 rokov väzenia.

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania

V januári 1948 bol z väzenia prepustený. Najprv pracoval ako brigádnik v Slovenskom kameňopriemysle n.p. Liptovský Mikuláš, od 15. novembra 1950 ako účtovník v Stavokombináte v Ružomberku a neskôr ako úradník v Martine. Venoval sa aj publicistickej a literárnej činnosti. Prispieval do periodík Legie, Národnie noviny, Tribuna, spracoval rozsiahle memoáre a spomienkové práce, ktoré však zostali v rukopise.

Zomrel 16. októbra 1972 v Martine.

[1] O tri roky sa im narodilo jediné dieťa, dcéra Viera.
[2] Od 17.mája 1939 ako generál 1.triedy.
[3] Skoncipoval ho Tido Gašpar.

Rudolf Viest, Ján Golian

• **http://www.kvhcarpathia.sk/**

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania